

Checklist 'Beleid chemische stoffen, zwangerschap en voortplanting' in bedrijven

Gevaarssymbolen op grond van de Europese regelgeving

R-zinnen voor de voortplanting giftige stoffen

- R 46** Kan erfelijke genetische schade veroorzaken
- R 60** Kan de vruchtbaarheid schaden
- R 61** Kan het ongeboren kind schaden
- R 62** Mogelijk gevaar voor verminderde vruchtbaarheid
- R 63** Mogelijk gevaar voor beschadiging van het ongeboren kind
- R 64** Kan schadelijk zijn via de borstvoeding

Deze checklist bestaat uit 15 vragen. Hij is bedoeld voor Ondernemingsraden en werknemers in bedrijven waarin met stoffen en producten wordt gewerkt ¹. Met deze checklist kunt u beoordelen of uw werkgever goed bezig is op het gebied van chemische stoffen, zwangerschap en voortplanting. Aan het eind van de checklist vindt u een uitleg van de termen die met een sterretje (*) zijn gemerkt.

- 1 Vraag uw leidinggevende of er een specifiek zwangerschapsbeleid en een beleid t.a.v. voortplantingsgiftige stoffen* in het bedrijf is.
  - Ja?* Vraag of het beleid op schrift staat en of u het mag inzien. Check met behulp van deze checklist of het beleid volledig is.
  - Nee?* Ga dan verder bij vraag 3, en check aan hoe veel onderdelen van een goed beleid t.a.v. 'voortplantingsgiftige stoffen' uw bedrijf voldoet.
  - Weet niet?* (d.w.z. niet bekend of geen antwoord) - Ga dan verder met vraag 2.

- 2 Vraag de Preventiemedewerker* of er een specifiek zwangerschapsbeleid en een beleid t.a.v. voortplantingsgiftige stoffen in het bedrijf is. *Opm.: In bedrijven met minder dan 15 werknemers mag de directeur of bedrijfsleider zelf de Preventiemedewerker zijn. In dat geval is hij of zij uiteraard de aangesproken persoon.*
  - Ja?* Vraag of het beleid op schrift staat en of u het mag inzien. Check met behulp van deze checklist of het beleid volledig is.
  - Nee?* Ga dan verder bij vraag 3, en check aan hoe veel onderdelen van een goed 'voortplantingsgiftige stoffenbeleid' uw bedrijf voldoet.

- 3 Is een actuele Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E)* aanwezig?
De Preventiemedewerker moet dit weten.
  - Ja?* Verder met vraag 4.
  - Nee?* Het arbobeleid voldoet niet aan de wet. Het ontbreken van een (actuele) RI&E kan een boete van de Arbeidsinspectie opleveren. Ga verder met vraag 5.

- 4 Bevat de RI&E opmerkingen over blootstelling aan voortplantingsgiftige stoffen?
  - Ja*, het wordt als probleem aangemerkt. Check of een Plan van Aanpak* aanwezig is (vr. 11) en of dat maatregelen bevat tegen blootstelling aan voortplantingsgiftige stoffen (vr. 12 & 14). Ga echter eerst verder met vraag 5 voor de overige onderdelen van een 'goed beleid'.
  - Ja*, maar er wordt aangegeven dat dit geen probleem is. Check a.d.h.v. de vragen 5 t/m 10 of dit klopt.
  - Nee* Ga verder met vraag 5, om te zien of het onderwerp wel in de RI&E had *moeten* staan.

- 5 Is een 'Register'* van (gevaarlijke) stoffen en producten aanwezig?
De Preventiemedewerker moet dit weten.
  - Ja?* Verder met vraag 6.
  - Nee?* Het arbobeleid voldoet niet aan de wet als in het bedrijf met 'gevaarlijke producten'* wordt gewerkt. Spreek de Preventiemedewerker hierop aan. Ga verder met vraag 7.

- 6 Is de stoffenregistratie volledig? Zitten alle gebruikte (gevaarlijke) stoffen & producten erin?
Hiervoor is een rondgang in het bedrijf nodig, en/of gesprekken met collega's. Zijn alle 'gevaarlijke producten'* waarmee men werkt in het register opgenomen?
  - Ja?* Verder met vraag 7.
  - Nee?* Aanvulling van het register is nodig. De Preventiemedewerker moet hierop worden aangesproken. Verder met vraag 7.

- 7 Zijn de Veiligheidsinformatiebladen (VIBs)* van de stoffen en producten in uw bedrijf recent?
Dat wil zeggen: jonger dan ± 2 jaar.
  - Ja?* Verder met vraag 8.
  - Nee?* Vraag eerst bij uw leverancier de actuele VIB's op met behulp van de 'Standaardbrief voor leveranciers' die in de Babyproofbox zit. Verder met vraag 8.

¹ Denk b.v. aan verven en lakken, lijmen, kitten en plamuren, schoonmaakmiddelen, reinigers en ontvetters, bestrijdingsmiddelen, ontsmettingsmiddelen, kunststofproductie, metaalbewerking, haarcosmetica. Denk ook aan bedrijven waar stoffen niet worden *gebruikt*, maar wel kunnen *vrijkomen*, b.v. raffinaderijen, lassen.

- 8 Staan in het Register gevaarlijke stoffen, producten of stoffen met één of meer van de R-zinnen* 46, 60, 61, 62, 63 of 64?
Deze R-zinnen geven aan, dat er een risico bestaat voor het erfelijk materiaal (46), de vruchtbaarheid (60 & 62), het ongeboren kind (61 & 63) of bij het geven van borstvoeding (64). Behalve in het Register, staan de R-zinnen ook op het etiket van het product, en in het Veiligheidsinformatieblad* (rubriek 2, 3, 15 en 16).
- Ja?* Dan moet het risico nader worden beoordeeld, en zonodig maatregelen worden genomen (zie vraag 10). Maar ga eerst verder met vraag 9.
  - Nee?* Check dan bij vraag 9 of misschien wel *andere* voortplantingsgiftige stoffen of producten in uw bedrijf voorkomen.
- 9 Staan in het Register gevaarlijke stoffen, stoffen of producten die worden genoemd op de Branche-stoffenlijst (zie de Babyproofbox), of worden deze in uw bedrijf gebruikt?
In de Babyproofbox zit een lijst met voortplantingsgiftige stoffen die in uw branche veel voorkomen.
- Ja?* Dan moet het risico nader worden beoordeeld, en zonodig maatregelen worden genomen; zie vraag 10.
  - Nee?* Dan wordt in uw bedrijf waarschijnlijk niet gewerkt met voortplantingsgiftige stoffen. Blijf wel alert op mogelijke *nieuwe* stoffen en producten die uw bedrijf binnenkomen! Ga verder met vraag 11 om het algemene 'zwangerschapsbeleid' van uw bedrijf te checken.
- 10 Heeft het bedrijf een 'nadere beoordeling van de blootstelling' gemaakt voor voor de voortplanting giftige stoffen?
De Preventiemedewerker moet dit weten.
Als in de RI&E is gesignaleerd dat blootstelling aan voor de voortplanting giftige stoffen en producten kan plaatsvinden, moet het bedrijf de "aard, mate en duur" van de blootstelling bepalen (of laten bepalen). Dit kan door metingen, berekeningen of goed-onderbouwde schattingen. Het resultaat moet worden vergeleken met een Grenswaarde*.
- Ja?* Vraag inzage, en ga verder met 10a.
  - Nee?* Het bedrijf voldoet dan niet aan de arbo-wetgeving. De Preventiemedewerker moet zorgen dat de beoordeling er alsnog komt. Hij kan daarbij zo nodig extern ondersteuning inhuren (bij een arbodienst of adviesbureau). Verder met vraag 11.
- 10a Was de conclusie van de beoordeling van de blootstelling dat de blootstelling voldoende laag was?
D.w.z. *ruim onder de grenswaarde** voor alle medewerkers, op *elke* dag van het jaar. Bij gebruik van meerdere stoffen, mengsels of producten moet ook aandacht zijn besteed aan de *gecombineerde* blootstelling.
- Ja?* Ga dan na of de beoordeling op een goede manier is uitgevoerd:
    - > door uw werkgever zelf of m.b.v. een deskundig bureau? (arbodienst/ adviesbureau)
    - > bij metingen: hoe veel metingen?, bij wie?, op welke dagen? statistisch getoetst?
    - > bij schattingen en berekeningen: welke methode? is deze bekend/erkend?
 U kunt zo nodig advies vragen bij de Arbotelefoon* (Industrie & transport) of Vakbondstelefoon* (Bouw), of externe ondersteuning inhuren bij de beoordeling van het rapport. Is de beoordeling niet goed uitgevoerd, dan moet deze worden herhaald. Verder met vraag 11.
  - Nee?* Aanvullende maatregelen zijn nodig (zie vraag 14). Eerst verder met vraag 11.
- 11 Is een actueel Plan van Aanpak* (PvA) aanwezig?
Als de RI&E is gemaakt, is het bedrijf nog niet 'klaar'. De gesignaleerde risico's moeten ook worden *aangepakt*. De plannen hiervoor moet het bedrijf beschrijven in het Plan van Aanpak.
Vraag uw Preventiemedewerker om het Plan van Aanpak.
- Ja?* Vraag inzage. Verder met vraag 12.
  - Nee?* Uw Preventiemedewerker moet een Plan van Aanpak maken. Hierbij moet hij ook overleggen met de OR, of met werknemersvertegenwoordigers. Verder met vraag 13.
- 12 Bevat het PvA een onderdeel 'zwangerenbeleid' en/of beleid 'voor de voortplanting giftige stoffen'?
- Ja?* Ga na welke maatregelen worden voorgesteld, en of ze voldoen aan vraag 13 en 14.
  - Nee?* Als uw antwoord op vraag 10a "Nee" was, dan zou dit wel zo moeten zijn. Dring er bij uw Preventiemedewerker op aan dat het PvA wordt aangevuld. Ook moet het bedrijf in ieder geval voldoen aan het Besluit zwangere medewerksters: zie vraag 13.

13 Wordt in uw bedrijf in ieder geval voldaan aan het Besluit zwangere medewerkers?:
 Vraag dit aan uw Preventiemedewerker of leidinggevende:

	In orde?	
	ja	nee
Nadat de medewerkster de zwangerschap heeft gemeld, moet de werkgever een <i>beoordeling maken van haar werksituatie</i> , en m.n. van de vraag of maatregelen nodig zijn om de gezondheid van het ongeboren kind en de moeder te beschermen.		
<i>Binnen twee weken</i> na de melding, moet de werkgever de medewerkster <i>voorlichten</i> over de eventuele risico's en over de maatregelen die worden genomen.		
Uitgangspunt is, dat de medewerkster zo veel mogelijk <i>haar eigen werk</i> blijft doen, eventueel met aanpassingen.		
Is dit door de risico's niet mogelijk, dan moet haar zo veel mogelijk, <i>tijdelijk aangepast werk</i> worden aangeboden.		
Pas als geen aangepast werk mogelijk is binnen het bedrijf, moet de oplossing worden gezocht in <i>tijdelijk verlof</i> .		
Ook na het hervatten van het werk na de geboorte, moet de werkgever de medewerkster <i>voorlichten</i> , bijv. over de vraag of het nodig is om bij borstvoeding aangepast werk te verrichten.		
De werkgever moet desgewenst een ' <i>kolfruimte</i> ' ter beschikking stellen.		

14 Zijn, bij risico's als gevolg van voor de voortplanting giftige stoffen of producten (vr. 10a), de volgende mogelijke maatregelen genomen of overwogen? (in volgorde van voorkeur!):

	ja	nee
Veranderen van het proces, zodat geen gevaarlijke stoffen meer nodig zijn?		
Vervangen van de gevaarlijke stof of het gevaarlijke product door een minder gevaarlijke stof of product (zonder voortplantingsgiftige stoffen)?		
Aanpassing van de stof of het product zodat deze niet vrijkomt (b.v. korrels i.p.v. fijn poeder)?		
Gesloten processen of machines; omkasting etc.? Plaatselijke afzuiging?		
Ruimteventilatie? <i>Let op!! Deze maatregel is meestal op zichzelf niet voldoende!</i>		
Het scheiden van de mens en de bron van de stoffen? (b.v. aparte spuitcabines, afstandbediening)		
Persoonlijke beschermingsmiddelen: maskers, handschoenen, werkkleding		

Zo nee, vraag uw Preventiemedewerker waarom niet.

Persoonlijke beschermingsmiddelen mogen alleen worden gebruikt als tijdelijke maatregel, totdat meer structurele maatregelen worden genomen of totdat deze mogelijk zijn.

15 Zijn de medewerkers op de hoogte van het beleid en van de genomen maatregelen?

Hou een steekproef door gesprekken met uw collega's.

Ja? Akkoord.

Nee? Dring er bij uw Preventiemedewerker op aan dat voorlichting georganiseerd wordt.

Uitleg gebruikte termen

Arbotelefoon	Gratis advies voor leden van FNV Bondgenoten. Tel. 030-2738738 (maandag tot en met donderdag van 09.00 tot 13.00 uur).
Gevaarlijke stoffen en producten	Stoffen of producten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Registratie in een Register gevaarlijke stoffen i.h.k.v. de RI&E is alleen verplicht voor stoffen die zijn geëtiketteerd met een gevaarssymbool* en/of één of meer R-zinnen* (op grond van Europese regels).
Gevaarssymbool	Symbool op het etiket van een stof of product, dat het belangrijkste gevaar aangeeft (zie hiernaast).
Grenswaarde	Het maximale gehalte dat van een gevaarlijke stof - als gas, damp of stofdeeltjes - in de lucht op de werkplek mag zitten. Grenswaarden worden meestal gegeven als het <i>gemiddelde</i> gehalte in de lucht over een gehele werkdag van 8 uur. Daarnaast zijn er grenswaarden voor korte 'piekblootstellingen' van 15 minuten. In Nederland stelt de overheid grenswaarden op: de zgn. Maximale Aanvaarde Concentratie ('MAC-waarden'). Wanneer geen grenswaarde voorhanden is voor een bepaalde stof, moet de werkgever er zelf één vaststellen of laten vaststellen: de 'bedrijfsgrenswaarde'.
Plan van Aanpak (PvA)	Een plan dat de maatregelen beschrijft die een bedrijf neemt om de gezondheidsrisico's aan te pakken die in de RI&E* zijn gesignaleerd. Het PvA moet duidelijk aangeven wie waarvoor verantwoordelijk is, op welke termijn het geregeld wordt en welke middelen ervoor beschikbaar zijn.
Preventiemedewerker	Een medewerker van het bedrijf die de werkgever ondersteunt bij het arbeidsomstandighedenbeleid. Sinds 1 juli 2005 is elk bedrijf verplicht een Preventiemedewerker te hebben. Voor bedrijven met minder dan 15 medewerkers mag dit de directeur of bedrijfsleider zelf zijn.
Register gevaarlijke stoffen	Een verplicht document (onderdeel van de RI&E*) waarin is vastgelegd welke gevaarlijke stoffen en producten* een bedrijf gebruikt.
Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E)	Een verplicht document, waarin een bedrijf het resultaat vastlegt van een inventarisatie van de werkomstandigheden die de gezondheid van de medewerkers kunnen bedreigen. Er zijn tegenwoordig vele zgn. 'branche-RI&E's' beschikbaar (digitaal of als checklist op papier), die het bedrijven eenvoudiger maken zélf een RI&E uit te voeren. Een RI&E is openbaar voor alle werknemers.
R-zinnen	Staat voor 'Risico-zinnen': standaard waarschuwings-zinnen die volgens de Europese regelgeving aan stoffen en producten toegekend worden. Zij moeten op het etiket en in het Veiligheidsinformatieblad* worden vermeld.
Vakbondstelefoon FNV Bouw	Gratis advies voor leden van FNV Bouw. Tel. 0900-3682689.
Veiligheidsinformatieblad (VIB)	Een document dat de gezondheids- en veiligheidsrisico's van een stof of product, en de aanbevolen maatregelen beschrijft. Ook wel aangeduid als Material Safety Data Sheet (MSDS). Een leverancier is verplicht om bij de 1 ^e levering van een stof of product een VIB mee te sturen als die stof of het product volgens de Europese regels gevaarssymbolen of R-zinnen heeft. Verder moet de leverancier telkens een VIB toesturen wanneer er iets wijzigt op het VIB.
Voortplantingsgiftige stoffen	Stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de vruchtbaarheid, het ongeboren kind of wanneer borstvoeding wordt gegeven. Effecten op de vruchtbaarheid en het ongeboren kind kunnen via de vrouw <i>en</i> via de man optreden! Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geeft 2x per jaar een officiële lijst uit van 'erkende' voortplantingsgiftige stoffen. Zie ook de 'branche-lijst' in de Babyproofbox.

Gevaarssymbolen op grond van de Europese regelgeving

Symbol	Aanduiding en Categorie
	E Ontplofbaar
	O Oxiderend
	F+ Zeer licht ontvlambaar
	F Licht ontvlambaar
	T+ Zeer vergiftig
	T Vergiftig
	Xn Schadelijk
	Xi Irriterend
	C Corrosief of bijtend
	N Milieu-gevaarlijk

> *Werkt in je voordeel*